

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મહેશ ચંદ

વિરૂદ્ધ

બી. જનાર્દન અને અન્ય

ડિસેમ્બર ૪, ૨૦૦૨

[એમ. બી. શાહ, ન્યાયમૂર્તિશ્રી, ડી. એમ. ધર્માધિકારી, ન્યાયમૂર્તિશ્રી અને

એસ. બી. સિંહા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી]

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ --- કલમ ૨૦૦, ૨૦૩ અને ૨૦૪
--- સમાન હકીકતો પર બીજી ફરિયાદ --- ની જાણ --- ઠરાવ્યુ:બીજી
ફરિયાદ દાખલ કરવામાં કોઈ કાનૂની પ્રતિબંધ નથી --- તે ફક્ત અપવાદરૂપ
પરિસ્થિતિઓમાં જ ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે --- જો કે, જો અગાઉના કેસમાં
ફરિયાદી વિરુદ્ધ નિર્ણય સંપૂર્ણ વિચારણા પછી આપવામાં આવ્યો હોય તો તેને
રદ કરી શકાય છે.

અપીલકર્તા-ફરિયાદીએ પ્રતિવાદી સામે એફ.આઈ.આર દાખલ કરી હતી પોલીસ અધિકારીઓ તપાસ હાથ ધરી હતી.જો કે, સંતુષ્ટ ન થતાં, અપીલકર્તાએ પ્રતિવાદી સામે ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરી હતી તપાસ અધિકારી આવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા કે પક્ષકારો વચ્ચેનો વિવાદ નાગરિક વિવાદ હતો અને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ કેસ નિકાલ અહેવાલ દાખલ કર્યો હતો, જે સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો અને કેસ બંધ કરવામાં આવ્યો હતો.નારાજ અપીલકર્તાએ વિરોધ અરજી દાખલ કરી હતી જે ફગાવી દેવામાં આવી હતી.ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૨૦૦ હેઠળ બીજી ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. પ્રતિવાદીને સમન્સ જારી કરવામાં આવ્યું હતું.પ્રતિવાદીએ ઉપરોક્ત આદેશને રદ કરવા માટે અપીલ દાખલ કરી હતી અને ઉચ્ચ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે પોલીસ અહેવાલને ધ્યાનમાં રાખીને અને વિરોધ અરજીને બરતરફ કરીને, તે જ આરોપો પર નવી ફરિયાદ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો.તેથી આ અપીલ.

અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે એવું માનીને ભૂલ કરી હતી કે બીજી ફરિયાદ પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો કારણ કે બીજી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં કોઈ કાનૂની અવરોધ અસ્તિત્વમાં નથી.

પ્રતિવાદીએ દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલી ફોજદારી ફરિયાદ તેની અગાઉની ફરિયાદની શાબ્દિક પુનઃઉત્પાદન હતી અને આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને જ્યાં સુધી કોઈ વિશેષ કેસ બનાવવામાં ન આવે ત્યાં સુધી મેજિસ્ટ્રેટ ફોજદારી અવજા ધ્યાનમાં લઈ શકતા ન હતા અને પ્રક્રિયા જારી કરી શક્યા ન હોત.

અપીલનો નિકાલ કરતા, કોર્ટે

ઠરાવ્યુ:બીજી ફરિયાદ સંપૂર્ણપણે પ્રતિબંધિત હતી તેવું ચુકાદો ઉચ્ચ અદાલતમાં સાચું ન હતું.તે સ્થાયી કાયદો છે કે સમાન હકીકતો પર બીજી ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે કોઈ વૈધાનિક પ્રતિબંધ નથી.કોઈ પણ કારણ આપ્યા વિના અગાઉની ફરિયાદ રદ કરવામાં આવે તેવા કેસમાં, મેજિસ્ટ્રેટ કલમ ૨૦૪ સી.આર.પી.સી હેઠળ ગુનાની નોંધ લઈ શકે છે અને જો કાર્યવાહી માટે પૂરતો આધાર હોય તો પ્રક્રિયા જારી કરી શકે છે.ફરિયાદીના કેસની સંપૂર્ણ વિચારણા પછી, અગાઉના કેસમાં ફરિયાદી વિરુદ્ધ નિર્ણય આપવામાં આવ્યા પછી બીજી ફરિયાદ રદ કરી શકાય છે.વધુમાં, સમાન હકીકતો પર બીજી ફરિયાદ ફક્ત અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે, જેમ કે રીતે, જ્યાં પાછલો આદેશ અપૂર્ણ રેકૉર્ડ પર અથવા ફરિયાદના પ્રકાર વિશે ગેરસમજ પર પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અથવા તે સ્પષ્ટપણે અર્થહીન, અન્યાયી હતો અથવા જ્યાં નવા તથ્યો જે વાજબી ખંત સાથે, અગાઉની કાર્યવાહીમાં રેકૉર્ડ પર લાવવામાં

આવ્યા ન હતા, તે રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા.તાત્કાલિક કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, કથિત ગુનાના સંજ્ઞાન માટેનો કોઈ કેસ બહાર આવ્યો છે કે નહીં તે અંગેના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાના હેતુથી, મામલો મેજિસ્ટ્રેટને પાછો મોકલવો જોઈતો હતો.તેથી, હાઈકોર્ટના આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને મામલો મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવામાં આવે છે.[૫૭૩-ડી-જી]

પ્રમથ નાથ તાલુકદાર વિ. સરોજ રંજન સરકાર, [૧૯૬૨] પૂરક. ૨ એસ.સી.આર. ૨૯૭, પર આધાર રાખે છે.

મુનીલાલ ઠાકુર અને અન્યો વગેરે વિ. નવલ કિશોર ઠાકુર અને અન્ય., (૧૯૮૫) ક્રિ.એલ.જે. ૪૩૭; ધી ડિસ્ટ્રિક્ટ મેનેજર, ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા, તિતિલાગઢ વિ. જયશંકર મુંડ અને અન્યો., (૧૯૮૯) ક્રિ.એલ.જે. ૧૫૭૮ અને બિંદેશ્વરી પ્રસાદ સિંહ વિ. કાલી સિંહ, [૧૯૭૭] ૧ એસ.સી.આર ૧૨૫, સંદર્ભિત.

ક્રિમિનલ એપેલન્ટ જ્યુરીડીકશન-ક્રિમિનલ અપીલ નં ૨૦૦૨નુ ૧૨૭૬

ક્રી. પિટીશન નં.૫૯૧/૧૯૯૯ માં આંધ્ર પ્રદેશ હાઈકોર્ટના ૩૧.૮.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા તરફે મેસર્સ પી.એસ.એન. એન્ડ કંપની માટે પી. એસ. નરસિમ્હા, અનંગા ભટ્ટાચાર્ય અને શ્રીધર પી.

પ્રતિસાદકર્તાઓ તરફે કે. રામકૃષ્ણ રેડ્ડી, કે. મારુતિ, શ્રીમતી કે. રાધા, શ્રીમતી અંજની અયગરી અને ગુંદુર પ્રભાકર (એનપી).

કોર્ટનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

એસ.બી. સિન્હા, ન્યાયમૂર્તિશ્રી. પરવાનગી આપવામાં આવી.

ફરિયાદી અહીં અપીલકર્તા છે.તેમણે ૧૯ જુલાઈ, ૧૯૯૭ ના રોજ પ્રતિવાદી વિરુદ્ધ પ્રથમ માહિતી અહેવાલ દાખલ કર્યો હતો, જેમાં આરોપ લગાવવામાં આવ્યો હતો કે તેમના દ્વારા કરવામાં આવેલ વેચાણ દસ્તાવેજ અને સ્વીકૃતિ બનાવટી અને બનાવટી દસ્તાવેજો હતા અને પ્રતિવાદીએ આંધ્રપ્રદેશના રંગા રેડ્ડી જિલ્લામાં સેરલિંગમપાલી ખાતે સર્વે નં.૧૦૦/૧ અને ૧૦૧/૧ સ્થિત જમીનોમાં ખોટી રીતે અતિક્રમણ કર્યું હતું.ફોરેન્સિક સાયન્સ લેબોરેટરી, જેને કથિત વેચાણ-દસ્તાવેજ અને સ્વીકૃતિ ૩૧ ઓક્ટોબર, ૧૯૯૭ના રોજ તેના અભિપ્રાયમાં વૈજ્ઞાનિક અભિપ્રાય માટે મોકલવામાં આવી હતી, તેણે જણાવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત વેચાણ-દસ્તાવેજ અને સ્વીકૃતિ બનાવટી દસ્તાવેજો હતા.

જો કે, આ દરમિયાન પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી તપાસથી સંતુષ્ટ ન હોવાને કારણે, તેમણે રંગારેહી જિલ્લાના સરૂનગરના એડિશનલ જ્યુડિશિયલ ફર્સ્ટ ક્લાસ મેજિસ્ટ્રેટની અદાલતમાં પ્રતિવાદી સામે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૪૨૦, ૪૨૬, ૪૪૭ અને ૪૪૮ હેઠળ ગુનાઓ આચરવાનો આરોપ લગાવીને ફોજદારી ફરિયાદ દાખલ કરી હતી. તે સ્વીકારવામાં આવે છે કે પક્ષકારો વચ્ચે બે દીવાની દાવાઓ પણ પેન્ડિંગ છે. જોકે, તપાસ અધિકારી આ મામલાની તપાસ પછી એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા હતા કે બંને પક્ષો વચ્ચેનો વિવાદ દિવાની વિવાદ હતો. તેઓ એવા નિષ્કર્ષ પર પણ પહોંચ્યા કે અહીં અપીલકર્તાએ સ્વીકૃતિનો અમલ કર્યો હતો. આ આધાર પર કેસ નિકાલ અહેવાલ વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો.

અહીં અપીલકર્તાએ ૨જી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૮ના રોજ અથવા તેની આસપાસ વિરોધ અરજી દાખલ કરી હતી.

પોલીસ દ્વારા દાખલ કરાયેલ કેસ નિકાલ અહેવાલ વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલ ફરિયાદનો કેસ પણ બંધ કરવામાં આવ્યો હતો. આ આદેશ પર તેમના દ્વારા સવાલ ઉઠાવવામાં આવ્યો નથી.

૮મી નવેમ્બર, ૨૦૦૨ના રોજ અથવા તેની આસપાસ, અપીલકર્તા દ્વારા ત્રીજી ફરિયાદ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૦૦ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેના પર પ્રતિવાદીને સમન્સ જારી કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપરોક્ત આદેશ પર પ્રશ્ન ઉઠાવતા, પ્રતિવાદીએ આંધ્ર પ્રદેશની ન્યાયિક અદાલત સમક્ષ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ અરજી દાખલ કરી, જેને ફોજદારી અરજી નં.૫૯૧/૧૯૯૯ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવી હતી.૩૧ ઓગસ્ટ, ૨૦૦૧ ના રોજના વાંધાજનક ચુકાદાને કારણે, હાઈકોર્ટના એક વિદ્વાન સિંગલ જજે ૨૯ જુલાઈ, ૧૯૯૭ ના રોજના કી.નં.૨૦૬/૧૯૯૭ માં પોલીસ રિપોર્ટને ધ્યાનમાં રાખીને કે પક્ષકારો વચ્ચેનો વિવાદ સિવિલ પ્રકૃતિનો હતો અને વધુમાં ૨ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૮ ના રોજ અપીલકર્તા દ્વારા અહીં દાખલ કરાયેલ વિરોધ અરજીને ફગાવી દેવાને ધ્યાનમાં રાખીને, પોતાના જ આરોપો પર નવી ફરિયાદને પ્રતિબંધિત કરવામાં આવી હતી.

અપીલના સમર્થનમાં અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી પી.એસ.નરસિંમ્હા, અન્ય બાબતોની સાથે, રજૂઆત કરશે કે ઉચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે કારણ કે બીજી ફરિયાદ દાખલ કરવામાં કોઈ કાનૂની અવરોધ અસ્તિત્વમાં નથી.આ સંબંધમાં, મુનીલાલ

ઠાકુર અને અન્ય વિરુદ્ધ નવલ કિશોર ઠાકુર અને અન્યમાં પટણા હાઈકોર્ટના ચુકાદા પર મજબૂત નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે. [૧૯૮૫ કી.એલ.જે.૪૩૭] અને ધ ડિસ્ટ્રિક્ટ મેનેજર, ફૂડ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા, ટિટિલાગઢ વિ. જયશંકર મુંડ અને અન્યમાં ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજનો નિર્ણય. [૧૯૮૯ કી.એલ.જે.૧૫૭૮].

બીજી બાજુ પ્રતિવાદી વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રામકૃષ્ણ રેડ્ડી રજૂ કરશે કે અપીલકર્તા દ્વારા અહીં દાખલ કરવામાં આવેલી ફોજદારી ફરિયાદ તેમની અગાઉની ફરિયાદ અરજીનું શાબ્દિક પુનઃઉત્પાદન હતું અને આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને જ્યાં સુધી કોઈ વિશેષ કેસ બનાવવામાં ન આવ્યો હોય, ત્યાં સુધી વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ ઉપરોક્ત ફોજદારી તિરસ્કારને ધ્યાનમાં લઈ શક્યા ન હોત અને તેના આધારે પ્રતિવાદી પર પ્રક્રિયાઓ જારી કરી શક્યા ન હોત.

આ સંબંધમાં પ્રમથ નાથ તાલુકાધર વિરુદ્ધ સરોજ રંજન સરકાર [(૧૯૬૨) પૂરક ૨ એસ.સી.આર. ૨૯૭] અને બિંદેશ્વરી પ્રસાદ સિંહ વિરુદ્ધ કાલી સિંહ [(૧૯૭૭) ૧ એસ.સી.આર. ૧૨૫] ઉપર મજબૂત ભાર મુકવામાં આવેલ છે.

વિદ્વાન વકીલે અમારી સમક્ષ ઉપરોક્ત ફરિયાદ અરજીની અધિકૃત નકલ મૂકવાની માંગ કરી હતી જેથી તે બતાવવામાં આવે કે તે અગાઉની ફરિયાદ અરજીનું લગભગ શાબ્દિક પુનઃઉત્પાદન હતું.કોઈ શંકા અથવા વિવાદ ન હોઈ શકે કે માત્ર મેજિસ્ટ્રેટે અંતિમ અહેવાલ સ્વીકાર્યો હોવાથી, તે પોતે જ વિરોધ/ફરિયાદ અરજી પર ગુનાની નોંધ લેવાની તેમની રીતમાં અવરોધ ઊભો નહીં કરે; પરંતુ જે પ્રશ્ન પૂછવો અને જવાબ આપવો જરૂરી છે તે એ હશે કે કયા સંજોગોમાં ઉપરોક્ત શક્તિનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.

આ અંગેનો કાયદો હવે અસ્પૃશ્ય નથી રહ્યો.

પ્રમથ નાથ તાલુકાદારના કેસમાં (ઉપરોક્ત) , કપૂર, ન્યાયમૂર્તિ, પોતાના માટે બોલતા હતા અને હિંદાયતુલાહ, ન્યાયમૂર્તિ, જે તે સમયે હતા, તેમણે અવલોકન કર્યું હતું:

"....તેથી જો તેણે કલમ ૨૦૨, ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળ કરવામાં આવેલી તપાસના અવકાશ વિશે પોતાની જાતને ખોટી રીતે નિર્દેશિત ન કરી હોય અને તેના સમક્ષની સામગ્રી પર ન્યાયિક રીતે પોતાનું મન લાગુ કર્યું હોય અને પછી પોતાનો આદેશ આપવા માટે આગળ વધ્યો હોય તો એવું ન કહી શકાય કે તેણે ભૂલથી કામ કર્યું છે.જોકે, ફોજદારી કાર્યવાહી

સંહિતાની કલમ ૨૦૩ હેઠળ બરતરફીનો આદેશ એ જ હકીકતો પર બીજી ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે કોઈ અવરોધ નથી, પરંતુ તે ફક્ત અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે, દા.ત., જ્યાં પાછલો આદેશ અપૂર્ણ રેકૉર્ડ પર અથવા ફરિયાદના પ્રકાર વિશે ગેરસમજ પર પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અથવા તે સ્પષ્ટપણે – અર્થહીન, અન્યાયી અથવા મૂર્ખ હતો અથવા જ્યાં નવી હકીકતો જે વાજબી ખંત સાથે અગાઉની કાર્યવાહીમાં રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવી ન હતી.તે ન્યાયના હિતમાં ન કહી શકાય કે ફરિયાદી સામે તેના કેસની સંપૂર્ણ વિચારણા કર્યા પછી નિર્ણય આપવામાં આવ્યા પછી, તેને અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિને તેની ફરિયાદની તપાસ કરવા માટે બીજી તક આપવી જોઈએ અદાહ ડિટ્ટા વિરુદ્ધ કરમ બક્શા, રામ નારાયણ ચૌબે વિરુદ્ધ પનાચંદ જૈન, હંસબાઈ વિરુદ્ધ આનંદ, દોરાઈસ્વામી વિરુદ્ધ સુબ્રમણ્યમ. નવી ફરિયાદ લાવવા માટે નવા તથ્યો રજૂ કરવાના સંદર્ભમાં અપીલ હેઠળના ચુકાદામાં વિશેષ ખંડપીઠે ઉપરોક્ત કેસોમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટ અથવા પટણા હાઈકોર્ટના ઢ્રષ્ટિકોણને સ્વીકાર્યો ન હતો, જેમાં રાણી મહારાણી વિરુદ્ધ ડોલેગોબિંદા દાસમાં સી. જે. મેકલેમના સ્વીકારેલા અભિપ્રાયને દ્વારકા નાથ મંડળ વિરુદ્ધ બેનીમાધબ બેનર્જની સંપૂર્ણ ખંડપીઠે સમર્થન આપ્યું હતું.તેથી એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે જ્યાં સ્પષ્ટ ભૂલ હોય અથવા અગાઉના

આદેશમાં ન્યાયની સ્પષ્ટ ભૂલ હોય અથવા જ્યારે નવા પુરાવા આવે ત્યારે નવી ફરિયાદ દાખલ કરી શકાય છે.

એસ.કે. દાસ, જે લઘુમતી ચુકાદો આપતા પણ અવલોકન કર્યું:

"ત્યારબાદ કલકત્તા હાઈકોર્ટની પૂર્ણ બેન્ચ દ્વારા દ્વારકા નાથ મંડુલ વિરુદ્ધ બેની માધબ બેનર્જી કેસમાં આ પ્રશ્ન પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને પૂર્ણ બેન્ચ (ઘોષ, જે. અસંમતિ વ્યક્ત કરતા) દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાના કલમ ૨૧ હેઠળ ટ્રાયેબલ વોરંટ કેસની ફરીથી સુનાવણી કરવા માટે સક્ષમ છે જેમાં તેમણે અગાઉ આરોપી વ્યક્તિને મુક્ત કર્યો હતો." નીલરતન સેનના કેસ અને કમલ ચંદ્ર પાલના કેસનો અહેવાલમાં સારાંશ મુજબ દલીલોમાં ઉદ્દેખ કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તેમાં વ્યક્ત કરવામાં આવેલા અભિપ્રાયને સ્વીકારવામાં આવ્યો ન હતો. પ્રશ્ન સાથે વ્યવહાર કરતા પ્રિન્સેપ, ન્યાયમૂર્તિએ કહ્યું:

"કાયદા હેઠળ આગળની કાર્યવાહીમાં કોઈ અવરોધ નથી, અને તેથી, આવી પરિસ્થિતિઓમાં ફરિયાદ કરાયેલ મેજિસ્ટ્રેટ, કલમ ૨૦૦ માં દર્શાવેલ રીતે આગળ વધવા માટે બંધાયેલા છે, એટલે કે, ફરિયાદની તપાસ કરવા માટે, અને, જ્યાં સુધી તેની પાસે

ફરિયાદની સત્યતા પર અવિશ્વાસ કરવાનું કારણ ન હોય, અથવા કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે માન્ય કોઈ અન્ય કારણસર, જેમ કે, જો તેને લાગે કે કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો નથી, તો તે ફરિયાદ પર ગુનાની નોંધ લેવા માટે બંધાયેલ છે, અને, જ્યાં સુધી તેની પાસે ફરિયાદની સત્યતા પર શંકા કરવાનું યોગ્ય કારણ ન હોય, ત્યાં સુધી તે ફરિયાદી સાથે ન્યાય કરવા, તેના સાક્ષીઓને બોલાવવા અને આરોપીની હાજરીમાં તેમને સાંભળવા માટે બંધાયેલ છે."

મદ્રાસ હાઈકોર્ટ દ્વારા કોચાસન કુટ્ટીમા પણ આવો જ મત વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. અને એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે તે જ હકીકતો પર બીજી ફરિયાદના દાખલ સામે કાયદામાં કંઈ નથી કે જેના પર વ્યક્તિને પહેલેથી જ ડિસ્ચાર્જ કરવામાં આવી હતી, કારણ કે ડિસ્ચાર્જ એ નિર્દોષ મુક્તિની સમકક્ષ નથી. આ દ્રષ્ટિકોણને કુમારિયા વિરુદ્ધ ચિત્રા નાયકરમાં પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યો હતો, જ્યાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે અગાઉની ફરિયાદને ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૦૩ હેઠળ ફગાવી દેવામાં આવી હતી તે હકીકત બીજી ફરિયાદના દાખલ માટે કોઈ અવરોધ નહોતી. હંસબાઈ સયાજી વિરુદ્ધ આનંદ ગનુજીમાં આ વિષય પર અનેક ઉચ્ચ અદાલતોના અગાઉના મોટી સંખ્યામાં નિર્ણયોના સંદર્ભમાં આ પ્રશ્નની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને એવું માનવામાં

આવ્યું હતું કે સમાન તથ્યો પર બીજી ફરિયાદના દાખલ સામે કાયદામાં કંઈ નથી. આ જ મત રામ નારાયણ વિરુદ્ધ પનાયંદ જૈન, રામાનંદ વિરુદ્ધ શેરી અને અદ્દાહ ડિટ્ટા વિરુદ્ધ કરમ બખ્શમાં પણ વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. આ બધા નિર્ણયોમાં એ પણ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે કાયદામાં એ જ હકીકતો પર બીજી ફરિયાદ દાખલ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકવા માટે કંઈ નહોતું, પરંતુ જ્યારે સમાન આરોપો પર અગાઉની ફરિયાદ ફગાવી દેવામાં આવી હોય ત્યારે બીજી ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે અપવાદરૂપ સંજોગો હોવા જોઈએ.....હું ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલા મતને સ્વીકારું છું કે કાયદામાં એવું કંઈ નથી જે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૦૩ હેઠળ અગાઉની ફરિયાદ રદ કરવામાં આવી હોય ત્યારે સમાન આરોપો પર બીજી ફરિયાદ દાખલ કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે. હું એ પણ સ્વીકારું છું કે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૦૪(૧) હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટને આપવામાં આવેલા વિવેકબુદ્ધિના યોગ્ય ઉપયોગ અને જરૂરી સાવધાની રાખવાના નિયમ તરીકે, સમાન આરોપો પર બીજી ફરિયાદના દાખલ માટે અપવાદરૂપ સંજોગો અસ્તિત્વમાં હોવા જોઈએ; બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યારે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૦૩ હેઠળ સમાન આરોપો પરની અગાઉની ફરિયાદ ફગાવી દેવામાં આવી હતી ત્યારે મેજિસ્ટ્રેટને લાગે છે કે બીજી ફરિયાદ સાથે "આગળ વધવા માટે પૂરતું કારણ" છે તેના સારા કારણો હોવા જોઈએ.

વિદ્વાન ન્યાયાધીશે પ્રશ્ન પૂછ્યો કે તે અપવાદરૂપ સંજોગો શું હશે.કવીન એમ્પ્રેસ વિ. ડોલેગોબિંદા દાસ [(૧૯૦૦) આઈએલઆર ૨૮ કલકત્તા.૨૧૧], કોયાસન કુટ્ટી [એઆઈઆર ૧૯૧૮, મદ્રાસ. ૪૯૪], કુમારિયા વિ. ચિન્ના નૈકર [એઆઈઆર ૧૯૪૬, મદ્રાસ. ૧૬૭] અને અન્ય ઘણા નિર્ણયોમાં લેવાયેલા નિર્ણયો ધ્યાનમાં લેતા, વિદ્વાન ન્યાયાધીશ આ નિષ્કર્ષ પર આવ્યા:

"એ નોંધવામાં આવશે કે આ રીતે નિર્ધારિત પરીક્ષણમાં અપવાદરૂપ સંજોગોને ત્રણ શ્રેણીઓ હેઠળ લાવવામાં આવ્યા છે; (૧) સ્પષ્ટ ભૂલ, (૨) ન્યાયની સ્પષ્ટ નિષ્ફળતા, અને (૩) નવી હકીકતો કે જેના વિશે ફરિયાદીને કોઈ જાણકારી ન હતી અથવા વાજબી ખંતથી અગાઉની કાર્યવાહીમાં રજૂ કરવામાં ન કરી શકાતી હતી, ઉપરોક્ત ત્રણ શ્રેણીઓમાંથી કોઈપણ એક અથવા વધુની અંદર આવતા કોઈપણ અપવાદરૂપ સંજોગો પરીક્ષણને પૂર્ણ કરશે.રામ નારાયણ વિરુદ્ધ પનાચંદ જૈનમાં એવું જોવા મળ્યું હતું કે કેટલીક શ્રેણીઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં અપવાદરૂપ સંજોગોની સંપૂર્ણ સૂચિ આપી શકાતી નથી.ઉલ્લેખિત એક નવી શ્રેણી એ હતી કે જ્યાં બરતરફીનો અગાઉનો આદેશ અપૂર્ણ રેકૉર્ડ અથવા ફરિયાદની પ્રકૃતિની ગેરસમજ પર પસાર

કરવામાં આવ્યો હતો.આ નવી શ્રેણી કદાચ સ્પષ્ટ ભૂલ અથવા ન્યાયની નિષ્ફળતાની શ્રેણીમાં આવે છે.

મને એવું લાગે છે કે ઉપરોક્ત નિર્ણયોની શરૂઆતમાં આ કસોટી નક્કી કરવામાં આવી છે.રાણી મહારાણી વિ. ડોલેગોર્બિંદ દાસ ખરેખર પછીના નિર્ણયોમાં ઉલ્લેખિત અન્ય વર્ગોને આવરી લેવા માટે પૂરતી વિશાળ છે.જ્યારે પણ મેજિસ્ટ્રેટને સંતોષ થાય કે બરતરફીનો અગાઉનો આદેશ સ્પષ્ટ ભૂલને કારણે હતો અથવા ન્યાયની નિષ્ફળતામાં પરિણમ્યો છે, ત્યારે તે સમાન આરોપો પર બીજી ફરિયાદ દાખલ કરી શકે છે, ભલે અગાઉની ફરિયાદ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૨૦૩ હેઠળ બરતરફ કરવામાં આવી હતી.

ફરી એકવાર બિંદેશ્વરી પ્રસાદના કેસમાં (ઉપરોક્ત) , આ અદાલતે પ્રમથ નાથ તાલુકાધારના કેસ (ઉપરોક્ત) ચુકાદાને અનુસર્યો:-

".....હવે એ વાત સારી રીતે નક્કી થઈ ગઈ છે કે બીજી ફરિયાદ માત્ર નવા તથ્યો પર અથવા અગાઉના તથ્યો પર પણ ત્યારે જ થઈ શકે છે જ્યારે કોઈ વિશેષ કેસ બનાવવામાં આવે.

મુનીલાલ ઠાકુરના કેસમાં (ઉપરોક્ત) , પટના હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ એ પ્રશ્નથી ચિંતિત હતી કે શું મેજિસ્ટ્રેટ પોલીસ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા અંતિમ અહેવાલને સ્વીકાર્યા પછી પણ, તે જ અથવા સમાન આક્ષેપો પર ફરિયાદ અથવા વિરોધ અરજી પર ગુનાની નોંધ લઈ શકે છે; જેનો જવાબ હકારાત્મકમાં આપવામાં આવ્યો હતો.

અહીં વિચારણા માટે જે પ્રશ્ન ઊભો થયો છે તે ન તો તેમાં ઊભો થયો હતો અને ન તો તેનો પ્રચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

જયશંકર મુંડના કેસમાં, ઓરિસ્સા હાઈકોર્ટને ફરીથી અહીં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાનો કોઈ પ્રસંગ મળ્યો ન હતો.કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો:

".....વિરોધ અરજી ફરિયાદના સ્વરૂપમાં હોવા છતાં, તે તકેદારી પોલીસ દ્વારા પહેલેથી જ હાથ ધરવામાં આવેલી તપાસને સંદર્ભિત કરે છે, જે અંતિમ અહેવાલમાં પરિણમે છે અને કારણ કે માહિતી આપનારની સંહિતાના કલમ.૨૦૨ હેઠળ ગંભીર સમર્થન પર તપાસ કરવામાં આવી ન હતી, તેથી આરોપી સામે કોઈ ગેરકાયદેસરતા અથવા પૂર્વગ્રહ થયો ન હતો.જો આવા દ્રષ્ટિકોણને સ્વીકારવામાં આવે અને આવા દ્રષ્ટિકોણને ન સ્વીકારવાનું કોઈ કારણ ન હોય, તો આ ચોક્કસ કેસમાં જરૂરી પરિણામ

એ હશે કે અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ફરિયાદ અરજીની પ્રકૃતિની વિરોધ અરજી ચાલુ રહેશે અને તકેદારી પોલીસ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા અને તપાસ કરવામાં આવેલા કેસના સંદર્ભમાં રહેશે.

સ્થાયી થયેલા કાયદાકીય સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમારો અભિપ્રાય છે કે બીજી ફરિયાદ સંપૂર્ણપણે પ્રતિબંધિત હતી તેવું ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું માનવું સાચું ન હતું.તે સ્થાયી કાયદો છે કે સમાન હકીકતો પર બીજી ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે કોઈ વૈધાનિક પ્રતિબંધ નથી.જો કોઈ કારણ આપ્યા વિના અગાઉની ફરિયાદ રદ કરવામાં આવે તો, સી.આર.પી.સી.ની કલમ ૨૦૪ હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ ગુનાની નોંધ લઈ શકે છે અને જો કાર્યવાહી માટે પૂરતું કારણ હોય તો પ્રક્રિયા જારી કરી શકે છે.પ્રમથા નાથ તાલુકદાર (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં જણાવ્યા મુજબ બીજી ફરિયાદ તેના કેસની સંપૂર્ણ વિચારણા કર્યા પછી અગાઉની બાબતમાં ફરિયાદી સામે નિર્ણય આપવામાં આવ્યા પછી રદ કરી શકાય છે.વધુમાં, સમાન તથ્યો પરની બીજી ફરિયાદ માત્ર અપવાદરૂપ સંજોગોમાં જ દાખલ કરી શકાય છે, એટલે કે, જ્યાં અગાઉનો આદેશ અપૂર્ણ રેકૉર્ડ પર અથવા ફરિયાદની પ્રકૃતિની ગેરસમજ પર પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અથવા તે સ્પષ્ટ રીતે અર્થહીન, અન્યાયી હતો અથવા જ્યાં નવી હકીકતો કે જે વાજબી ખંત સાથે અગાઉની કાર્યવાહીમાં રેકૉર્ડ પર લાવી શકાતી ન હતી, તે દાખલ કરવામાં આવી છે.આ કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, કથિત ગુનાની નોંધ લેવા માટેનો કોઈ કેસ

બનાવવામાં આવ્યો હતો કે નહીં તે નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાના હેતુથી આ બાબત વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટને પરત મોકલવી જોઈતી હતી.

ઉપરોક્ત કારણોસર, હાઈકોર્ટના વિવાદિત આદેશને રદ કરવામાં આવે છે. આ બાબત હવે વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ પાસે પરત જશે, જેઓ અગાઉ અહીં કરવામાં આવેલા અવલોકનોના પ્રકાશમાં આ બાબત પર નવેસરથી વિચારણા કરશે.

આમ આ અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવે છે. કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ રહેશે નહીં.

અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.